

појавама, док средишњи и завршни делови чланака доносе примере иновативних методолошких поступака и закључака важних за сагледавање тренутног стања и тенденција када је реч о твореницама, али и лексичком систему српског језика у целини.

Весна С. Николић
Универзитет у Београду
Филолошки факултет
Катедра за српски језик са јужнословенским језицима
vesna.nikolic@fil.bg.ac.rs

UDC 811.163.41'373.611(049.32)
<https://orcid.org/000-0002-9194-1759>
Примљен: 10. априла 2025. године
Прихваћен: априла 2025. године

У КРУГОВИМА ПОЕЗИЈЕ И ПОЕТИЧКЕ МИСЛИ НОВИЦЕ ТАДИЋА

(Зборник радова *Поезија и поетичка мисао Новице Тадића* (ур. Светлана Шеатовић), Београд-Требиње: ИКУМ, Дучићеве вечери поезије, 2025, 373 стр.)

Зборник радова *Поезија и поетичка мисао Новице Тадића* у издању Института за књижевност и уметност у Београду и Дучићевих вечери поезије из Требиња објединио је истраживања представљена на истоименом научном скупу традиционално посвећеном савременој српској поезији, одржаном у Требињу од 5. до 7. априла 2024. године. Шеснаеста заједничка публикација подељена је у четири тематска блока, и садржи четрнаест радова. Научним огледима претходи „Уводна реч” уреднице Светлане Шеатовић, која је понудила надахнут и сажет увид у околности одржавања скупа (поводе и резултате), али и у текстове заступљене у зборнику. Посебно је скренута пажња на 2024. годину као педесетогодишњицу објављивања прве збирке Новице Тадића (*Присуси́ва*, Београд: Просвета), те дат кратак преглед стваралачког опуса песника, уз наглашавање самосвојности и прекретничке улоге његове поетике у дијахронијском пресеку српске књижевности. Потом је концизно представљена и историја читања дела поменутог ствараоца, од поговора Р. Микића у изабраним *Песмама* (1988) које је објавила издавачка кућа *Pag* у оквиру едиције „Реч и мисао”, до близу десет овековних зборника и монографија. Увод је закључен навођењем аутора који су своје текстове приложили за рукопис монографије. На крају публикације налази се „Именски регистар” који је сачинила Тања Калајшић.

У оквиру првог тематског блока, који разматра општа поетичка питања Новице Тадића, а посебно песнички однос према религији, налазе се радови Горана Радоњића (БДЈЕЊЕ НОВИЦЕ ТАДИЋА: АСПЕКТИ ЕКСПЛИЦИТНЕ ПОЕТИКЕ), Светлане Шеатовић (ПОЕЗИЈА НОВИЦЕ ТАДИЋА У ОБНОВИ РЕЛИГИОЗНОСТИ У ПОСЛЕРАТНОЈ СРПској ПОЕЗИЈИ), Милене Ж. Кулић (РЕЛИГИОЗНО У ПЕСНИЧКОЈ ОСТАВШТИНИ НОВИЦЕ ТАДИЋА) и Александре Пауновић (О

ПАРАДОКСАЛНО-АГАТОЛОШКОМ ПЕВУ НОВИЦЕ ТАДИЋА). Кључне речи првог истраживача воде читаоца кроз аутопоетичке текстове Новице Тадића који проблематизују свој статус између мишљења у поезији и поетичког мишљења. Како би се раскрилиле поетичке координате у оквиру проучаваних предметности, Радоњић наводи следеће појмове експлицитне поетике: „*сајтански реализам*, поезија као борба против зла, град, апокалипса, свијет као нестварна визија, ружно, борба против баналности, сликовитост, сажетост, ћутање, спој наративног и дескриптивног, хумор, фрагментарност, цјеловитост дјела, поезија као извор сазнања, стварање као тајна, иронија, читање као бдјење” (23, 24). Рад Светлане Шеатовић тиче се превасходно религијских тема песника у контексту послератне српске поетске праксе, те отуда компаративно изучавање са стваралаштвом Љубомира Симовића, Ивана В. Лалића, Десанке Максимовић. Елементима религиозности у стваралаштву Новице Тадића бави се и Милена Кулић, тумачећи их у појединим постхумно објављеним песмама (у оквиру већих целина: *Ја и моја љрашња*, *Из бележнице и Грдана*), као и у кратким записима из пишчеве заоставштине. Истраживање има за циљ, како сама ауторка наводи, да покаже песнички обликовану религиозност као израз тежње „за духовним идентитетом и истином у савременом свету који се осећа дубоко раздвојеним и изгубљеним” (75). Четврти рад трага за откривањем природе Добра међусобним сагледавањем фигуре Бога и демонолошких бића, закључујући истраживање следећим: „Неисповеђена жеља за Добром и/или Целином као срж слике коју је тадићевско певање о њој створило остаје оно што се није имало, дискурзивно заклоњено, али читалац долази због жеље певања, из *чистије речи*, агам-беновске *жеље из уобразиље* да створи блаженство, радост. Отуда, Добро није само телеолошки принцип већ обликотворно, органско *усјиројство сједињења*, које у поезији Н. Тадића наступа реторско-онтолошким изузимањем, актуализацијом празнине, топиком неизрецивог и заклоњеним метафорама које се потом увлаче *над* таваницом дискурса с ону страну упризоривог, али и са видика наступајуће, будуће целине.” (95)

У оквиру другог сегмента монографске публикације издвојили смо огледе фокусиране на поједина тематско-мотивска језгра, нпр. град, зло или жену; то су радови Бошка Сувајића (ГРАД КАО ТЕКСТ У ПОЕЗИЈИ НОВИЦЕ ТАДИЋА), Александре С. Секулић (ГРАД И ЗЛО У БЕЛЕЖНИЦИ НОВИЦЕ ТАДИЋА), Тање Калајдић (ИСКУСТВО УСАМЉЕНИШТВА: ЖЕНА У ПОЕЗИЈИ НОВИЦЕ ТАДИЋА). У првом од три наведена огледа аутор, тумачећи простор поезије као међупростор, у њему проналази различите метафоре града, које доводе до онеобичавања, гротескног снижавања, иронијске профанизације света. Рад је подељен на уводни део и још девет целина, редом насловљених: „Међупростор као простор поезије”, „Зид унутар зида”, „Демонски бестијаријум у Граду Новице Тадића”, „Кодови фолклорне културе”, „Карневалски обреди у граду Новице Тадића”, „Померање у језичкој текстури града”, „Између ђаволове молитве”, „*Nome est omen*”, „Град као ‘речи у камену’: Настасијевић, Попа, Тадић”. Сазнајни круг је затворен у тачки од које се кренуло: „Бог станује у поезији. Поезија станује у језику. Језик станује у речима. Речи станују у (не)припадању. Речи песника Новице Тадића станују у Граду-ждрелу, гротескном бестијаријуму демонског, почев од декларативног присуства лирског субјекта граду у раним збиркама (*Присусјива*, *Смрти* у *сјолици*), до неопозивог изласка из града као изласка из поезије/живота у антологијској песми ‘Идући по граду’ из постхумно публиковане песничке збирке *Ту сам, у њами* (2011).” (137) Александра Секулић тумачи циклус песама „Бележнице” из збирке *Крај године* (1993), испитујући имагинацију градског искуства чврсто сраслу са онтолошким и друштвено-политичком истином зла. Ауторка истраживање закључује речима да „Тадић излази у језик, као у град, спушта се у сáму срж идеолошки артикулиса-

ног зла, да би зашао још дубље у оне просторе у којима, како би рекао Ниче, човек може да мисли, и да *мисли зло*” (160). Последњи прилог из ове групе радова представља оглед Тање Калаџић који се бави симболиком женског лика у Тадићевој поезији, показујући је као амбивалентну, јер истовремено представља стварање, духовне везе између земаљског и трансцендентног, али и фигуру деструкције. Преко мотива жене ауторка разоткрива поетске обрасце заокупљене егзистенцијалним и моралним питањима.

Трећу целину, у нашем читању зборника, чине компаративна истраживања, иако елемената компарације има и у другим сегментима зборника. Ту посебно мислимо на књижевнокритички осврт Катарине Пантовић (О НЕКОЛИКО ГЕНОЛОШКО-ТИПОЛОШКИХ СРОДНОСТИ У ПОЕТИКАМА ФРАНЦА КАФКЕ И НОВИЦЕ ТАДИЋА), која стваралаштво Новице Тадића посматра из кафкијанске визуре, оличене у принципу инверзије у структури књижевних дела, где се трагично испољава кроз хумор, иронију, гротеску. Потом на истраживање ПОЕТИЧКИХ СРОДНОСТИ НОВИЦЕ ТАДИЋА И ЏЕЈМСА ТЕЈТА у раду Јелене С. Младеновић, која ту сродност проналази и анализира указујући на преводилачку активност српског песника. Полазећи одатле стиже до поетичких истоветности које експлицира фокусом на две одабране песме: Тејтову „Teaching the Ape to Write Poems” као прототекст и Тадићеву „У фризерском салону” као метатекст. Компаративно сагледавање у контексту преводилачке књижевности предмет је истраживања Марије Терзић у огледу ПОЕЗИЈА НОВИЦЕ ТАДИЋА У ПРЕВОДУ ЧАРЛСА СИМИЋА: ЈЕЗИЧКО-КУЛТУРОЛОШКО-ИДЕНТИТЕТСКИ АСПЕКТИ СИМИЋЕВЕ ПОЕТИКЕ ПРЕВОЂЕЊА, писаном с намером да се осветли Симићева поетика преводјења као мост који повезује два идентитета.

Четврти део зборника целина је која се бави језичко-стилским и жанровским одредницама Тадићевог стваралаштва и коју чине огледи Сање Париповић Крчмар (ФУНКЦИЈА ЖАНРОВСКИХ ОЗНАКА У ПОЕЗИЈИ НОВИЦЕ ТАДИЋА), Александра Милановића (ТАДИЋЕВО ИСПИТИВАЊЕ ГРАНИЦА ПЕСНИЧКОГ ЈЕЗИКА), Соње Миловановић (АЛУЗИВНОСТ У ПОЕЗИЈИ НОВИЦЕ ТАДИЋА (На примеру референцијалне одређености и неодређености)) и Бојана Ђорђевића (ЛОГИЧКИ И ПОСУВРАЋЕНИ СВЕТ: ВИДОВИ ПАРАДОКСА У ПОЕЗИЈИ НОВИЦЕ ТАДИЋА). Однос песничког обликовања и семантичке носивости текста истражује се у првом наведеном раду, и то анализом жанровских ознака попут сонета, (анти)псалма и молитава и указивањем на њихово изокретање / изневеравње у опусу Новице Тадића, а имајући у виду велику пажњу коју је стваралац поклањао управо обликотворним аспектима. Ауторка текста објашњава, а потом примерима и аргументује, да жанровско изглобљавање не води ка пародирању жанрова, као што не представља ни повратак старим облицима заодевањем у ново рухо. То је, закључиће, „више лична артикулација односа према конструирању” (287), где се целовитост постиже спајањем естетског (оличног у форми) и неестетског (пониклог из личног доживљаја света). Александар Милановић бави се функцијом и природом тадићевског онеобичавања језика, који воде до препознавања у поетикама Васка Попе, Момчила Настасијевића, Милосава Тешића, Алека Вукадиновића, Братислава Милановића, Саше Радојчића. Процес удаљавања од традиционалног језика у огледу се прати на различитим нивоима – граматичком, правописном и лексичком – чиме је, без обзира на огледавања са поменутима ствараоцима, доказана пре свега самосвојност уметника достигнута оригиналним прекорачивањем постојећих оквира. У првом делу истраживања аутор се фокусира на песничкова „огрешења” о стандарднојезичке норме, да би већи део текста посветио неологизацији, примећујући да у Тадићевом каснијем песништву она постаје стилска доминанта. У трећем раду испитује се алузивност Тадићевог певања с полазиштем

у *поетици наповећтаја* као посебно наглашеној константи његовог стваралаштва. Оглед, заправо, реактуализује дату стилску фигуру „путем категорије референцијалности, односно семантичке одређености и неодређености” (331), издвајајући и њене поједине типове у опусу песника. Зборник закључује есејистички уобличено истраживање Бојана Ђорђевића о типовима парадокса у стваралаштву Н. Тадића (нпр. оксиморон, узалудност, мимикрија) и њиховом стилском и семантичком потенцијалу. Истраживање стилске и семантичке потенциности издвојеног поступка обављено је на песмама „Моји ноћни послови”, „Зидови писмоноше”, „Застава”, „Запањена”.

Пролазећи кроз све огледе у оквиру књиге, можемо рећи да, захваљујући свежим увидима, али и јасно изреченим ставовима о Тадићевом стваралаштву, они скупа чине врло занимљив и плодотворан дијалог, у коме се могу препознати и несагласности у тумачењима појединих аспеката проучаване књижевне поетике, што додаје драгоцену перспективу, сенчењем већ исцртаних контура о песнику и његовом књижевном добу.

Веома пажљиво осмишљен и уобличен зборник, разноврсношћу али и продубљеношћу истраживања у оквиру четрнаест научних радова, представља значајан допринос проучавању поетике Новице Тадића, као и успешно остварену намеру додатног расветљавања савремене српске поезије. Аутори прилога, уредници, чланови Редакционог одбора изнедрили су још једну монографију која изнова потврђује да је едиција *Поетичка истраживања* поуздан водич и оријентир у сагледавању и сазнавању српске књижевности.

Др Јелена В. Јовановић
Универзитет у Нишу
Филозофски факултет
Департман за србистику
jelena.v.jovanovic@filfak.ni.ac.rs

UDC 821.163.41-1.09 Tadić N.(082)
<https://orcid.org/000-0002-5396-4335>
Примљен: 12. маја 2025. године
Прихваћен: маја 2025. године

ПЕСНИЧКА ЕСЕЈИСТИКА КАО ПРОСТОР КРИТИЧКЕ САМОСВЕСТИ

(*Песници као есејистици: културни контексти групе њоловине 20. века.*
Ур. Јана Алексић и Милица Ђуковић. Београд: Институт за књижевност
и уметност, 2024, 414 стр.)

Зборник радова *Песници као есејистици: културни контексти групе њоловине 20. века* представља значајан допринос савременом проучавању српске књижевности и културне историје. Као колективна монографија он испитује различите облике песничког ангажмана у жанру есеја, указујући на сложене поетичке и идејне трансформације унутар српске књижевности. Фокус је стављен на поетике које превазилазе границе лирског говора и задиру у простор критичке рефлексије, аутопоетичке артикулације и културне самосвести.